

ТАЙНАТА ВЕЧЕРЯ И СТАРОЗАВЕТНАТА ПАСХА

Последната вечеря на Господ Иисус Христос с Неговите ученици е предмет на много задълбочени изследвания. Причина за това е нейното ключово място както в евангелското повествование, така и по отношение на християнската религия. В този смисъл Тайната вечеря има по-особен характер, който я отличава от всяко религиозно събитие - тя е едновременно пасхална трапеза, дружеска вечеря на Христос с учениците Му, поменна трапеза, отзнаменуваща приближаващата Му смърт, а също и вечеря, на която Христос сключва Нов Завет със Своите последователи. Съществува известно разминаване в разказа на тримата синоптици – евангелистите Матей, Марк и Лука, и св. ев. Иоан Богослов по отношение на някои подробности около протичането на Тайната вечеря, но то е привидно и лесно обяснимо при по-задълбочено изследване на евангелските текстове и в светлината на иудейската традиция свързана с празника Пасха.

Всъщност няколко са въпросите, които създават недоумение:

Кога е извършена Тайната вечеря?

Различните указания, които дават евангелистите за деня на Тайната вечеря са причина за известно объркване. Синоптиците евангелисти посочват, че тя е извършена **„в първия ден на празник Безквасници“** (Мат.26:17; Марк. 14:12; Лук. 22:7), а св. ев. Иоан Богослов говори за деня **„пред празник Пасха“** (Иоан. 13:1). Важният въпрос в случая е – дали Тайната вечеря е извършена на 14-ти нисан, т.е. от вечерта, когато започвала иудейската Пасха, или на 13-ти нисан, т.е. в деня, който предшества тази вечеря. Ев. Иоан дава ясни указания, че петъкът, в който Христос бил разпнат, бил денят преди Пасхата (Иоан.19:14, 31), която тогава се падала в събота. От това следва, че петък бил 14-ти нисан, а Тайната вечеря била извършена на 13-ти нисан вечерта. Потвърждение на това е, че иудеите, които завели Христос в преторията, не искали да влязат, **„за да не се осквернят, та да могат да ядат пасхата“** (Иоан 18:28). Следователно хронологията на събитията е следната – Тайната вечеря станала в петия ден на седмицата (т.е. нашия

четвъртък), а Христос бил разпънат на кръст в шестия ден (т.е. в петък), пребивавал в гроба с Тялото Си в седмия ден (т.е. в събота) и възкръснал от мъртвите в първия ден на седмицата – неделя.

В годината на Христовото разпятие Пасха се случила в събота, а 14-ти нисан, когато трябвало да се заколи и изяде пасхалното агне съвпадал с деня на съботния покой – шабат, който настъпвал още вечерта на предишния ден. Това била причината приготвянето на пасхалното агне да стане един ден по-рано – на 13-ти нисан и този ден влязал в числото на дните на Безквасници, както го отбелязват и евангелистите. Много иудеи постъпили така, основавайки се на закона, според който пасхалната жертва трябвало да бъде изядена в нощта след принасянето ѝ, като не се оставя нищо от нея до сутринта (Изх. 12:8, 10; Числ. 9:11-12; Втор. 16:4). Други, които искали да спазят деня, в който трябвало да се яде Пасхата – 14-ти нисан, а оставили за следващия ден. Следователно Господ Иисус Христос и този път с нищо не нарушил закона, а ял пасхата според изискванията му – в законното време, в четвъртък, който се оказал и първият ден от Безквасници.

Какъв характер е имала Тайната вечеря?

Пасхална вечеря (седер), гощавка с религиозен характер (кидуш) или обичайната за иудеите дружеска вечеря (хабура)? Желанието на Иисус Христос било да яде тази Пасха с учениците си преди Своите кръстни страдания, както четем за това в Евангелието по Лука – **„От сърце пожелах да ям с вас тая пасха, преди да пострадам, понеже, казвам ви, няма вече да я ям, докле тя се не извърши в царството Божие”** (Лук. 22:15:16). За Христос тази Пасха не е обикновена, а последна и на нея Той се прощава с учениците Си, обиквайки ги докрай....

Съществуват известни разногласия по отношение на това какъв точно характер е имала Тайната вечеря – дали е била пасхална вечеря, религиозна или дружеска вечеря. Те възникват най-вече заради това, че Христовата Тайна вечеря излиза от рамките на иудейската традиция. На нея Христос установява тайнството Евхаристия, заради което тя придобива нов и съвсем различен смисъл.

Разногласията са разделени преди всичко по отношение на това дали Тайната вечеря е била пасхална или не. Онези, които считат Тайната вечеря за непасхална привеждат следните доводи – никъде евангелистите не споменават за най-характерния елемент на тази вечеря – пасхалното агне; не се споменава и за пасхалния ритуал – мидраши, хагада и четирите чаши; не се споменават безквасните хлябове (аксими), а се предлага обикновен хляб (артос-

т.е. квасен хляб); споменават се обща чаша и общо блюдо (а по времето на Христос вече имало обичай всеки да пие от своя чаша и да яде от свое блюдо). Главното основание за тази теза е денят, в който Христос извършва Тайната вечеря – 13-ти нисан, ден преди пасхалната вечеря. Всички тези доводи търпят критика – това, че не се говори пряко за пасхалния ритуал, не означава, че такъв не е извършен с всичките му елементи – агне, молитви, хагада и т.н. Причината за това евангелистите и св. ап. Павел да не ни дават попълна картина на тази вечеря е тази, че за участниците в нея тези подробности са били напълно известни, както и на повечето им съвременници, и то най-вече от устната апостолска проповед. Друга причина е тази, че пасхалната вечеря била само фон, основа, на която Христос установява новото тайнство на Евхаристията, поради което и нейният ритуал бил нещо от второстепенна важност.

Евангелистите изрично наричат Тайната вечеря пасхална – **„де искаш да Ти приготвим да ядеш пасхата”** (Мат 26:17; Марк.14:12; Лук.22:8). Вечерята завършва с халел (т.е. славословие) – вж. Марк.14:26, което не се случва при други вечери. Последованието на Тайната вечеря повтаря реда на пасхалната вечеря, при все на тази трапеза Христос е **„Агнецът”** и е наричан от последователите Си **„новата наша пасха”** (1 Кор. 5:7).

Как е протекла Тайната вечеря?

Пасхалната вечеря (седер) била извършена по всички правила, макар Христос да внася в нея нови елементи. Обичаят да се привнася към традицията нещо ново принципно не е чужда на иудеите. От данните, които ни дават ев. Матей и ев. Марко се вижда, че учредяването на Евхаристията е станало по време на самата вечеря – при самото ядене (Мат 26:26; Марк. 14:22). От действието на Христос с хляба, благодарствената молитва, както и обяснителните думи, с които било придружено, може да се направи заключение, че учредяването на Евхаристията е започнало тъкмо в момента на благославянето, преломяването и раздаването на хляба, макар ап. Павел и ев. Лука да посочват това като извършено след края на вечерята. Независимо от различните мнения, паралелизмът между Пасха и Тайната вечеря е налице – Христос свързва старата иудейска пасха с Евхаристията, като вместо пасхалното агне Христос дава Себе Си в жертва. Думите, произнесени над хляба – **„Това е Моето тяло...”** и над виното – **„Това е Моята кръв...”**, са всъщност отговор на незададения въпрос от учениците Му – какъв е смисълът на тази нова служба, която се извършва пред тях. Както Пасха е **„зикарон”** – т.е. спомен за едно избавление (Изх. 12:14),

така и Евхаристията е спомен за една изкупителна смърт (1 Кор. 11:26). Учредителните думи на тайнството са били в духа на пасхалната вечеря, където смисълът на всичко бил тълкувателно изясняван. Христос казва на учениците Си – „**Агнецът – това съм аз**”. Подобно на иудейската Пасха и Евхаристията е жертва – като вместо заклано агне се предлагат хляб и вино.

Тайната вечеря като завет

Както старозаветната Пасха е **завет** (Иер. 31:22), така и Тайната вечеря е сключване на „**нов завет**” (Мат. 26:18). Всички евангелски текстове ясно показват, че Христос приключва старозаветната Пасха и я замества с ново тайство, което ще се извършва до свършека на света, за да напомня за избавлението от греха и смъртта, което извършва Христос. На Тайната вечеря Христос предизвестява за Своята смърт, чрез жертвата, която ще извърши отдавайки Своето Тяло и Кръв за живота на света. Във връзка с това Христос дава на учениците Си Своето завещание – благодарение на пролятата от Него кръв, вярващите в Него ще бъдат свободни, опростени, примирени с Бога. Извършваната от тях Евхаристия ще бъде спомен за Него, непрестанно възвестяване на Неговата смърт и на извършеното от Него спасение.

На Тайната вечеря Христос се изявява истински Домовладика, събрал около Себе Си Своята челяд, на която според изискването на закона разяснил смисъла на извършеното тайнство. Подобно на всяка извършвана старозаветна Пасха, така и Пасхата на Новия Завет има подчетан месиански характер – т.е. насоченост към бъдещето. При старозаветната Пасха вратата е била отворена – като символ на желанието да дойде, да влезе очакваният Месия. А Христос посочва Тайната вечеря като залог за бъдещата месианска пасха, когато ще я яде с учениците Си нова, „**в царството на Отца Си**” (Мат. 26:29).